

Панченко Г. В.,
здобувачка,
Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **С. М. Глазова**

ОНОМАСТИКА МАЛОЇ ПРОЗИ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА

Лінгвістика як наука є багатогалузевою і багатоаспектною, більшість аспектів якої на даному етапі не є до кінця розкритими і дослідженими. Ономастика ж як розділ мовознавства має також свою будову. Слов'янські ономастичні студії працювали у взаємодії з вивченням історії розвитку слов'янських мов. Початок їх пов'язаний з діяльністю видатного мовознавця XIX ст. Ф. Міклошича. Але проблема дослідження власних назв турбує філологів і сьогодні, що й свідчить про **актуальність** теми.

Мета роботи – схарактеризувати ономастичну лексику малої прози Василя Шкляра.

З середини 60-х рр. XX ст. ономастична лексика стає однією з найактуальніших у сучасній українській лінгвістиці, суттєво зросла кількість наукових робіт з аналізованої проблематики, виданих українськими лінгвістами. З ономастики виокремили та сформували дисципліни, предметом вивчення яких є конкретні класи власних назв, як от: *антропоніміка*, що вивчає власні імена людей, *етноніміка* – вивчає власні імена племен, народів, держав та *топоніміка* – дисципліна, яка вивчає географічні назви.

Увагу українських філологів-джерелознавців привертають й інші класи українського ономастикону, наприклад: *космоніми* (назви планет, зірок й інших космічних об'єктів), *теоніми* (імена релігійних та міфічних персонажів), *зооніми* (назви тварин та прізвиська) та інші.

З'являються також окремі наукові розвідки з зазначеної проблематики (Ю. Карпенко «Названия звездного неба» [4] та «Гідроніми Нижнього Подністров'я» [3]; І. Борисюка «Історія розвитку найдавніших українських назв професій» [1]; І. Железняк «Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектних зв'язках» [3]; «Рось і етнолінгвістичні процеси Середньонадніпрянського Правобережжя» [2]; О. Стрижака «Назви річок Запоріжжя і Херсонщини» [6]; Є. Отіна «Гідроніми Східної України» [5]). Однак більшість ономастичних публікацій українських науковців, датовані XX–XXI ст., належать до предмету вивчення таких історичних спеціальних дисциплін, як антропоніміка, топоніміка, етноніміка.

У художньому творі будь-якого митця оніми живуть особливим життям, до того ж їх художня виразність виникає завдяки осмисленню її реципієнтом у

відповідному контексті. Так, в оповіданнях Василя Шкляра «Як поживаєш, Баранчику?» та «Лотерея» нами знайдено значну кількість онімів.

Антропоніми у творі «Як поживаєш, Баранчику?» представлені особистими іменами героїв (*Женя, Мартірос, Поля, Семен, Галинка, Сергій, Петько, Оноксій* тощо). Також зустрічаються прізвище *Образцова: Галина Миколаївна Образцова загинула в бою від осколка снаряда* [8], перелік прізвищ із довідника (*Арканов, Аркасов, Аркахін, Бабаков, Бабенко, Баринов, Баранчик*), а також відомого прізвища письменника *Миколи Васильовича Гоголя: Мій улюблений письменник – Гоголь* [8].

Топонімів в історичному оповіданні небагато, часто зустрічаємо назву міста колишнього СРСР – *Ленінград: Я давно їй збирався сказати, як добре, що живе вона поблизу найвищої споруди Ленінграда, Ви часом не з Ленінграда?!, Ми ще зустрінемося в Ленінграді* [8] тощо), українське місто *Київ: Я працював у одній з лікарень Києва* [8], місто Вірменії – *Єреван: Йому ж найдалі їхати. Аж із Єревана, – додає Семен* [8]. Окрім назв міст, згадуються назви країн, як-от: *Спершу поїду на Україну, а потім до Вірменії* [8].

Наявні й урбаноніми у творі «Як поживаєш, Баранчику?» – це переважно пам'ятки архітектури в місті *Ленінград: Навесні 41-го ми саме закінчували Ленінградський медичний інститут, Ми мовчки поминули Ісаакіївський собор* [8] тощо. Також згадується назва вулиці *Чернишевська, двадцять шість, тридцять один* [8].

У невеликому гумористичному оповіданні «Лотерея» омоніми представлені переважно антропонімами. Лише два герої мають ім'я, це *Андрей: Треба вам, скажімо, верх викинути на хату — просіть Андрея, треба підлогу постелити — гукайте Андрея* [9] та *Марина: ...щоб і жінка Марина (завтовшки така, що треба три Андреї скласти до купи) виглядала як нова копійка, і вони вдвох ішли «на кіно»* [9]. Інших героїв оповідання кличуть за прізвищем (*Безверхий, Захарчук, Красуцький, Куліш*) чи за ім'ям по батькові (*Панасович, Максимович*). Те, що у творі більше саме прізвищ та імен по батькові, говорить аніж не про фамільярність, а про близькі, тісні і дружні стосунки всіх мешканців села.

Окрім антропонімів, в оповіданні є порейонім *Москвич-412: навпроти номера й серії його квитка чорним по білому написано друкованими літерами – «Москвич-412»* [9].

Топонімів та інших розрядів онімів в оповіданні «Лотерея» немає, зрозуміло, що дія відбувається в невеличкому українському селі, жодні назви, жодні географічні об'єкти не згадуються. Такий мінімалізм ономастичного простору і передбачений жанрами малої прози.

Отже, із середини ХХ ст. кількість наукових робіт українських лінгвістів із ономастики зростає. Вивчення власних назв характеризується конкретними класами. Здобутки українських учених у цій галузі є досить вагомими.

Отже, мала проза Василя Шкляра багата на оніми, вони в ній живуть своїм особливим життям. Так, знайдені топоніми, антропоніми, урбаноніми, порейоніми дають можливість зрозуміти, що події відбуваються у роки війни тодішнього СРСР, антропоніми ж дають уявлення про походження головних героїв та їх національний склад.

Література

1. Борисюк І. Історія розвитку найдавніших українських назв професій. *Київська старовина*. 2000. № 4. С. 135 – 140.

2. Желізняк І. М. Рось і етнолінгвістичні процеси Середньонадніпряньського Правобережжя. Київ: Наукова думка, 1987. 204 с.

3. Карпенко Ю. А. Гідроніми Нижнього Подністров'я. Київ – Одеса: Вища школа, 1981. 112 с.

4. Карпенко Ю. А. Названия звездного неба. Москва: Наука, 1985. 230 с.

5. Отін Є. С. Гідроніми Східної України. Київ – Донецьк: Вища школа, 1977 р. 156 с.

6. Стрижак О. С. Назви річок Запоріжжя і Херсонщини. Київ: Наукова думка, 1967. 127 с.

7. Шкляр В. М. Лотерея. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5175> (дата звернення: 28.10.2021).

8. Шкляр В. М. Як поживаєш, Баранчику? URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5186> (дата звернення: 28.10.2021).